

TOIMINTAKERTOMUS 2016

SOVATEK
säätiö

Toimintakertomus 2016

Sisällysluettelo

1. Yleistä.....	2
2. Jyväskylän tulosalue.....	5
2.1. Arviointi- ja kuntoutuspalveluyksikkö.....	5
2.1.1. Päihdepäivystys.....	6
2.1.2. Korvaushoitotyöryhmä.....	7
2.1.3. Riippuvuuskuntoutustyöryhmä.....	8
2.1.4. Avohoidon tilastoja.....	8
2.2. Hoitopalveluyksikkö.....	10
2.2.2. Vieroitusosasto.....	10
2.2.3. Huumevieroitusosasto.....	11
2.3. Työvalmennus ja moniammatillinen yksilövalmennus.....	11
2.3.1. Moniammatillinen yksilövalmennus.....	11
2.3.3. Työvalmennus.....	12
3. Joensuun tulosalue.....	14
3.1. Avohoitopalvelut.....	15
3.2. Laitoshoitopalvelut.....	16
3.3. Yhteenveto kuuden toimintavuoden ajasta.....	17
4. Järjestölähtöisen toiminnan tulosalue.....	18
4.1. Nuorten ongelmallisen pelaamisen tunnistaminen ja tukimuotojen kehittäminen - Pelituki.....	18
4.2. Huume kuntoutujien vertaistoimintakeskus Asema 78.....	19
4.3. Nuorten matalankynnyksen palveluiden kehittäminen.....	19
5. Talous.....	21

Toimintakertomus 2016

1. Yleistä

Työttömyys kääntyi vuonna 2016 laskuun, mutta pitkäaikaistyöttömien ja nuorten työttömyys kasvoi edelleen. Keski-Suomessa ja suurista kaupungeista Jyväskylässä tilanne on erityisen hankala. Päihde- ja mielenterveys ongelmat ja osallisuuden tunteen väheneminen koskettavat yhä useampaa Suomalaista. Taloudelliset rajoitteet ja samanaikaisesti tehtävät rakenneuudokset heikentävät kaikkein heikoimmassa asemassa olevien tilannetta.

Sovatek-säätiölle toimintavuosi oli haasteellinen. Työllisyyspalvelujen sopimukselliset muutokset ja asiakasohjauksen heikkeneminen johti työvalmennuspalvelujen määrän ja tuottojen laskuun. Jyväskylän päihdepalvelujen sopimus ylittyi osastohoitovuorokausien määrän kasvusta johtuen. Joensuun päihdepalvelujen sopimus päättyi vuoden lopussa. Joensuun päihdepalvelutoiminta ja henkilöstö siirtyivät liikkeen luovutuksella Siun Sotelle monien muuttuneiden vaiheiden jälkeen.

Toimintaympäristön muutoksista ja vaikeasta taloudellisesta tilanteesta huolimatta palvelua tarvitsevien asiakkaiden tyytyväisyys Sovatek-säätiön palveluihin on hyvä. Asiakastyytyväisyyttä mitattiin kaikilla toimialoilla ja saatujen palautteiden numeerinen keskiarvio neljä oli asteikolla 1-5. Sidosryhmien antaman palautteen keskiarvo oli 3,6 ja kuluttaja-asiakkaiden 3,7.

Sovatek-säätiö on aktiivinen kumppanuuksien etsijä ja tekee monipuolista yhteistyötä useiden eri järjestöjen sekä muiden organisaatioiden kanssa. Sovatek-säätiö ja Jyväskylän Ammattikorkeakoulu valmistelivat strategisen kumppanuussopimuksen. Tavoitteena on lisätä yhteisiä hankkeita, koulutusprosesseja ja oppilasyhteistyötä. Visio-säätiön kanssa aloitettiin sulautumisselvitys loppuvuodesta 2016.

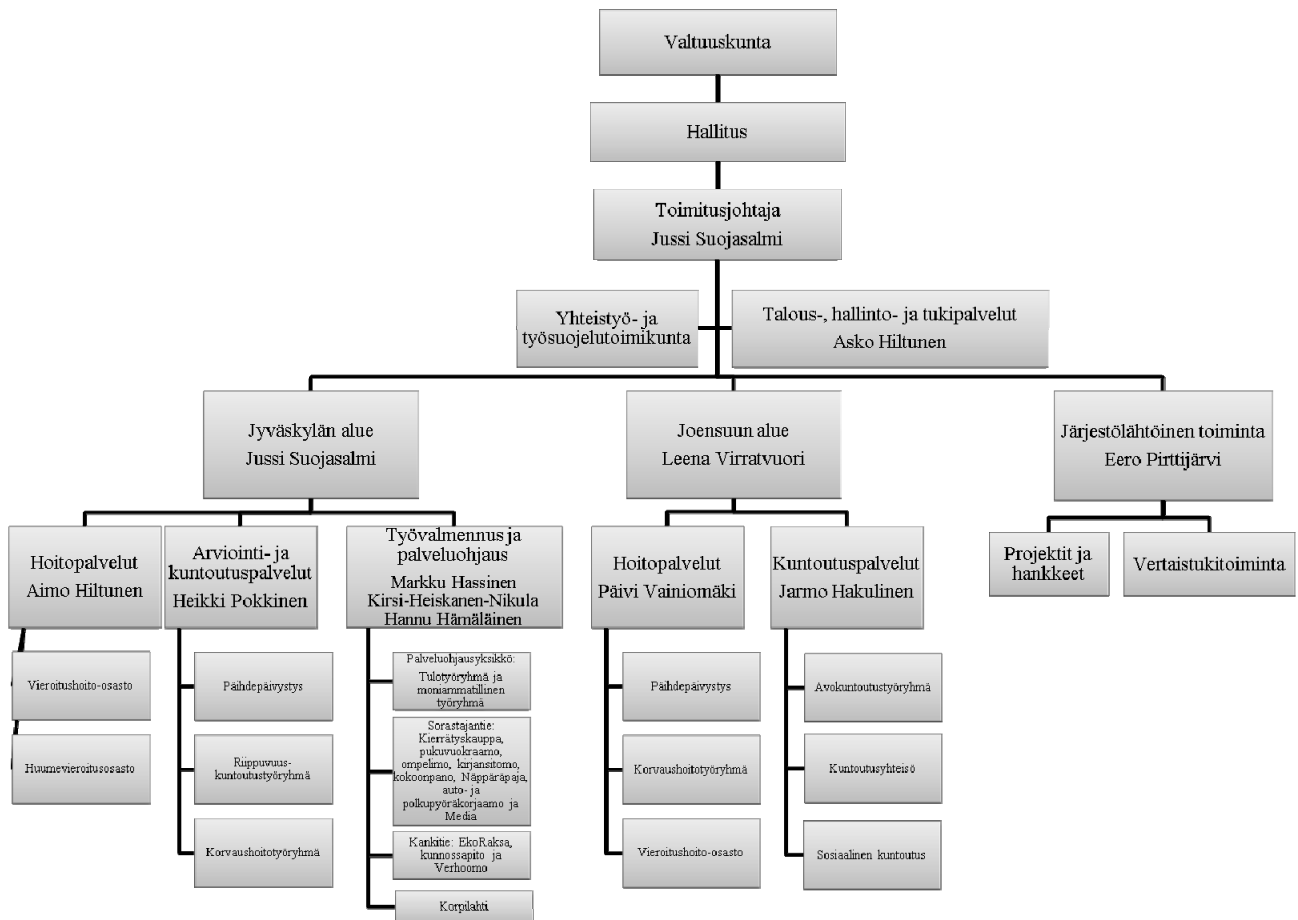
Sovatek-säätiö sai merkittävän anonyymien lahjoituksen vuonna 2015 mikä kohdennettiin Jyväskylän päihdepalveluihin. Lahjoitusvaroin on ylläpidetty osastojen ja päihdepäivystyksen toimintaa auki kesäkuukausina. Lahjoitusvaroilla on myös toteutettu nuorille suunnattuja palveluja.

Toiminta-ajatuksensa mukaan Sovatek-säätiö on psykososiaalisen kuntoutuksen asiantuntija- ja yhteistoimintaorganisaatio, joka keskittyy erilaisten riippuvuus- ja mielenterveysongelmien ehkäisyyn ja hoitoon, työ- ja toimintakyvyn vahvistamiseen sekä työllistymisen edistämiseen.

Säätiön hallintoelimet ovat valtuuskunta ja hallitus. Valtuuskuntaan kuuluu vähintään kaksikymmentä (20) ja enintään neljäkymmentä (40) jäsentä. Säätiön asioita hoitaa ja sitä edustaa kahdeksi (2) kalenterivuodeksi valittu hallitus, johon kuuluu puheenjohtaja ja vähintään kahdeksan (8) ja enintään kaksitoista (12) jäsentä sekä heidän henkilökohtaiset varajäsenensä. Säätiön perustajayhteisöt nimeävät edustajansa hallintoelimiin.

Säätiön operatiivinen johtamis- ja vastuurakenne muodostui neljästä tulosalueesta: Taloushallinto- ja tukipalvelut, Jyväskylän alue, Joensuun alue sekä järjestölähtöinen toiminta. Yksiköiden vastuuhenkilöinä ja toimihenkilöiden lähiesimiehinä toimivat toimialapäälliköt. (kuvio 1). Säätiön työntekijät osallistuivat koulutussuunnitelmissa määriteltäviin koulutuksiin ammatitaidon ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi. Henkilöstön hyvinvointia ja jaksamista tuettiin esimiestyöllä, työnohjauksilla sekä kollegiaalisella tuella.

Kuvio 1. Sovatek-säätiön organisaatiokaavio 2016

Valtuuskunnan jäsenet vuonna 2016

Lasse Murto, puheenjohtaja
 Timo Peura
 Marja-Leena Makkonen
 Eila Heinonen
 Asko Juuti
 Hanna Laakso
 Santero Kujala
 Marja-Leena Nousiainen
 Seppo Sulkko
 Kari Lahti
 Armas Laatinen
 Aarne Kiviniemi
 Raimo Viiansuo
 Artturi Anttila
 Ari Torro
 Leo Tirri
 Maija Laitaharju
 Börje Hanhikoski
 Helena Huovila
 Janne Paananen

Kriminaalihuollon tukisäätiö
 Jyväskylän kaupunki
 Jyväskylän kaupunki
 Joensuun kaupunki
 Muuramen kunta
 Laukaan kunta
 Keski-Suomen sairaanhoitopiirin kuntayhtymä
 VAKry
 Kirkkopalvelut ry
 Vaajakosken Suvanto ry
 Kuiville Pyrkivien Tuki ry
 Sininauhaliitto ry
 A-klinikkasäätiö
 Jyväskylän Katulähetys ry
 Väentupa ry
 Jyväskylän A-kilta ry
 Jyväskylän Seudun Mielenterveysseura ry
 Kuurojen Liitto ry
 Jyväskylän Settlementi ry
 Youth Against Drugs ry

Hallituksen varsinaiset jäsenet

Jyväskylän kaupunki Risto Kortelainen (Pj)
Ksshp Päivi Huttunen / Tarja Lappi
Joensuu kaupunki Satu Huikuri
Muuramen kunta Jarkko Määttänen/ Simo Oksanen
A-klinikkasäätiö Olavi Kaukonen
VAKry Kaarina Peltonen
Kirkkopalvelut ry Mari Tuomainen
Jyväskylän katulähetys ry Usko Hintikka
Jyväskylän mielenterveysseura ry Armas Laatinen
Kuiville pyrkivien tuki ry Kari Lahti
Jyvälän Settlementti ry Helena Huovila

Hallituksen varajäsenet

Jyväskylän kaupunki Anu Mutka
Ksshp Päivi Heikkilä-Kari
Joensuun kaupunki Pekka Kuosmanen
Laukaan kunta Vuokko Hiljanen
Kuurojen liitto ry Börje Hanhikoski
Kriminaalihuollon tukisäätiö Maarit Suomela
Hannu Rutanen Sininauhaliitto
Väentupa ry Risto Närhi
Vaajakosken suvanto Seppo Riikonen
YAD ry Hanna Multanen
Jyväskylän A-kilta Ali Leinonen

Säätiö laati uuden strategian kaudelle 2016-2018. Strategiakauden yleiset tavoitteet ovat:

1. Turvata asiakkaiden palvelujen saatavuus ja monipuolisuus
2. Lisätä tilaajien tyytyväisyyttä säätiön toimintaan
3. Talouden ja toiminnan tasapaino ja hallittu riskinotto
4. Tehdä sulautumis- ja muita yhteistoimintaedellytysten selvityksiä
5. Säätiö toimii aktiivisena ja aloitteellisena toiminnallisen ja alueellisen kasvun sekä yhteistyömahdollisuuksien selvittämisessä.

Lisäksi kaikilla toimialoilla on omat strategiset tavoitteet asiakas, prosessi, henkilöstö sekä talousnäkökulmista. Tavoitteita mitataan ja niiden toteutumista seurataan mm. kokonaistuloksellisuuden raportoinnin avulla.

Strategiakaudella on toimintaympäristössä tapahtumassa muutoksia, mitkä vaikuttanevat oleellisesti säätiön toimintaan ja talouteen. Näistä merkittävimmät liittyvät kilpailutuksiin ja sopimuskäytäntöjen muutoksiin, mitkä vaikuttavat erityisesti säätiön työvalmennuksen toimialaan. Tämä koskee jo vuotta 2017 ja edelleen v. 2018. Näihin muutoksiin säätiö varautuu tekemällä tarvittavia toiminnan rationalisointeja ja uudelleenjärjestelyjä. Tätä tapahtui jo vuodenvaihteessa 2016-2017 kun Sovatekin Joensuun yksikön toiminta päättyi. Se leikkasi toimintavolyymista noin 30 %.

Säätiön tutkimus- ja kehittämistoimintaa on toteutettu lähinnä hankkeiden kautta. Päätyneellä tilikaudella oli kolme RAY-rahoitteista, kolme ESR-rahoitteista, kaksi valtioneosuus- ja yksi typo-hanke, joiden kaikkien tavoitteena oli päihdepalvelujen, kuntoutuksen tai työvalmennuksen kehittäminen. Näihin hankkeiden toimintamenot olivat yhteensä n. 800 000 euroa.

Toimitusjohtajalle, hallituksen ja valtuuskunnan jäsenille maksettiin palkkaa, palkkiota ja korvauksia 90 001,52 euroa.

Säätiö ei ole antanut Säätiölain 1 luvun 8 § mukaiselle lähipiirille avustuksia ja muita osittain tai kokonaan vastikkeettomia taloudellisia etuja. Säätiöllä ei myöskään ole em. lähipiirin kanssa tilinpäätöksessä esitettyjen luottamustoimesta maksettujen korvausten lisäksi muita taloudellisista toimia.

2. Jyväskylän tulosalue

Tulosalueella oli neljä toimialakohtaista yksikköä: Hoitopalvelu-, Arviointi- ja kuntoutuspalvelu-, Palveluohjaus-, sekä Työvalmennusyksikkö.

2.1. Arviointi- ja kuntoutuspalveluyksikkö

Arviointi- ja kuntoutuspalveluyksikön tehtävänä on avohoidon päihde- ja riippuvuuspalvelut. Yksikön palveluihin sisältyy: hoidon- ja palveluntarpeen arviointi, asiakaskäynneillä ja ryhmisessä tapahtuva päihde- ja riippuvuus kuntoutus, kuntoutujien arjen hallinnan tuki, toiminta- ja työkyvyn arviointi, ylläpitäminen ja lisääminen yhteistyössä kuntoutujan ja hänen verkostonsa kanssa. Yksikön toiminta perustuu psykososiaalisen kuntoutuksen ja päihdelääketieteen viitekehukseen ja se sisältää myös konsultaatio ja koulutuspalveluita.

Arviointi- ja kuntoutuspalveluyksikössä toimi alkuvuonna 2016 kolme työryhmää: Päihdepäivystys, Riippuvuus kuntoutustyöryhmä ja Korvaushoitotyöryhmä. Päihdepäivystys ja Riippuvuus kuntoutustyöryhmä yhdistyivät 1.9.2016 Riippuvuus työryhmäksi.

Arviointi- ja kuntoutuspalveluiden kehittämistyön painopistealueet vuonna 2016 olivat avohoidon palveluprosessien laadun ja palvelurakenteiden arviointi. Palvelurakenteiden arviointiin sisältyi myös kuntouttavan työtoiminnan integrointi päihdekuntoutukseen, jonka toteutus siirtyi vuoteen 2017 ja sisällytettiin toteutettavaksi OK-hankkeessa (Opioidikorvaushoidossa olevien osallisuushanke). Vertaistoimintaa laajennettiin ja monipuolistettiin. Kokemusasiantuntijat ja vertaiset osallistuivat yksikön työryhmien suunnittelupäiviin, rekrytointihaastatteluihin ja ryhmien ohjaukseen sekä yksilö ja perhetapaamisiin kokemusasiantuntijana. OK-hankeeseen on koottu kehittäjäasiakasryhmiä.

Avomuotoisen päihdekuntoutuksen laadun varmistamisessa ja hoidon sisällöllisessä kehittämisessä keskeisessä roolissa olivat jatkuva asiakaspalaute sekä toiminnan arviointi ja raportointi. Palautetta kerättiin sekä kirjallisesti että suullisesti kuntoutusprosessin aikana. Kaikista ryhmätoiminnoista kerättiin kirjallinen palaute osallistujilta ja laadittiin loppuraportti, jossa arvioitiin toimintaa. Kaikilta säätiön Jyväskylän päihdepalveluissa asioineilta asiakkailta kerättiin poikkileikkauksena asiakaspalaute 1.6.2016 - 30.9.2016. Kaikista yksikön kuntouttavista palveluista on laadittu palvelukuvaukset. Hoidon laatua pyritään varmistamaan myös yksikön ja työryhmien toiminnallisia rakenteita kehittämällä. Vuonna 2016 kaikki työryhmät ovat suunnitelmallisesti kehittäneet sisäistä yhteistyötään, arjen toimintarakenteita ja hoidon sisältöjä.

Arviointi- ja kuntoutuspalveluyksikkö on laajalti verkostoitunut ja yhteistyötä kehitettiin paitsi Sovatek-säätiön sisällä myös eri toimijoiden ja palvelutuottajien kanssa. Koulutusta ja konsultaatioita annettiin eri organisaatioille ja yhteistyökumppaneille. Yksikkö oli edustettuna Keski-Suomen lastensuojelun moniammatillisessa asiantuntijaryhmässä sekä Keski-Suomen kuntoutuksen alueellisessa yhteistyötoimikunnassa.

Arviointi- ja kuntoutuspalveluissa työskenteli kuntoutuspäällikkö, 2 osa-aikaista lääkäriä, 13 sairaanhoitajaa (2 tiimivastaavaa), 2 lähihoitajaa, 4 sosiaalityöntekijää (2 osa-aikaista) sekä toimintaterapeutti. Neljällä työntekijällä on Kelan psykoterapiapätevyys. Yksikön työntekijät osallistuivat toimintavuonna koulutussuunnitelman mukaisesti sekä muihin tarpeellisiksi arviointeihin alan koulutuksiin ja seminaareihin. Päihdepäivystyksellä ja Korvaushoidon sairaanhoitajilla oli ryhmätyönohjaus ja esimiehellä sekä terapiatyötä tekeville työntekijöillä lisäksi yksilötyönohjaus.

Toimintayksikön asiakaskunnan moniongelmaisuus näkyi entistä useamman asiakkaan kohdalla (päihde- ja mielenterveys- ja somaattiset ongelmat), erilaisina toimintakyvyn rajoitteina,

työkyvyttömyytenä ja syrjäytymisenä. Hoitosuhteet muodostuivat näin pitkiksi ja verkostoyhteistyötä sekä palveluohjausta toteutettiin eri toimijoiden kanssa. Myös asiakkaiden läheisille annettiin tukikäyntejä sekä mahdollisuus osallistua verkostokokouksiin.

2.1.1. Päihdepäivystys

Päihdepäivystys oli matalan kynnyksen ja liikkuvan työn periaatteella toimiva avohoidon työryhmä, joka oli tarkoitettu riippuvuusongelmallisille, hoitoon hakeutuville päihdeidenkäyttäjille ja heidän omaisilleen. Päihdepäivystys vastasi päihdepäivystys-, terveysneuvonta- ja konsultaatiopalveluista. Lisäksi Päihdepäivystys osallistui päihdehoitoon heikosti sitoutuneiden nuorten palveluiden kehittämissuhteistyöhön.

Päihdepäivystyksen palvelurakennetta arvioitiin toimintavuonna ja sen kehittämistavoitteita olivat: yhteistyön kehittäminen terveysasemilla työskentelevien päihdehoitajien kanssa, nuorten päihdepalveluiden kehittäminen, kaksoisdiagnoosipotilaiden hoidontarpeen arvioinnin kehittäminen sekä terveysneuvontatoiminnan kehittäminen, erityisesti asiakkaille jotka haluavat asioida anonyymisti.

Palvelurakenteen arviointi johti työryhmän yhdistymiseen 1.9.2016 Riippuvuus kuntoutustyöryhmän kanssa. Uuden työryhmän nimeksi tuli Riippuvuustyöryhmä. Yhdistymisen tavoitteena on asiakkaiden kuntoutumispolkujen joustavuuden parantaminen sekä vastaamaan asiakaskunnassa tapahtuvaa muutosta työnjaon selkiintymisestä terveysasemien päihdehoitajien kanssa, joka on johtanut Sovatek-säätiön päihdepalveluiden asiakaskunnan muuttumiseen entistä enemmän vaikeisiin riippuvuusongelma- sekä monidiagnoosi- ja huumeasiakkaisiin.

Terveysneuvontatyö on laissa määriteltyä toimintaa jonka perustehtävänä on tarjota huumeidenkäyttöön liittyvää terveysneuvontaa. Terveysneuvontapalvelut on tarkoitettu suomen-sisäisesti huumeita käyttäville henkilöille sekä heidän läheisilleen. Myös seksityötä tekeville on tarjolla terveysneuvontapalveluita. Palveluiden ensisijaisena tavoitteena on vähentää tartuntatautiriskejä, jotka liittyvät huumeiden käyttöön, seksuaaliseen kanssakäymiseen sekä seksityöhön. Tavoitteena on myös vaikuttaa asenneilmapiiriin sekä kertoa tarjolla olevista hoitopalveluista. Palveluiden kautta asiakkaalla on mahdollisuus vaihtaa käytetyt ruiskut ja neulat puhtaisiin, testauttaa C-hepatiitti-, hiv-, klamydia-, tippuri-, ja kuppavasta-aineet, saada ilmaisia kondomeja ja liukuvoidetta. Mahdollisuus on myös puhdistuttaa pieniä haavoja sekä saada tietoa ja ohjausta mm. terveydenhoitoon, tartuntatauteihin ja hoitopaikkoihin liittyvissä asioissa. Lisäksi asiakkailla on mahdollisuus saada rokotesuoja A- ja B-hepatiittia vastaan.

Asiakkaiden mahdollisuus asioida anonyymisti myös Kyllön päihdepalvelukeskuksen terveysneuvonnassa toteutettiin toimintavuonna, jonka lisäksi perustettiin anonyymisti asioiville 14.9.2016 kiinteä Visiitti, joka toimii Matarankatu 4:ssä keskiviikkoisin klo 14.00 - 15.30. AutoVisiitti terveysneuvonta, joka painottuu erityisesti likaisten ruiskujen ja neulojen vaihtamiseen puhtaisiin toimii edelleenkin anonyymisti keskiviikko iltapäivisin kuten myös KatuVisiitti jossa etsivän työn keinoin haettiin kontakteja nuoriin huumeidenkäyttäjiin. Vuonna 2016 terveysneuvontapalveluun osallistui myös Sovatekin etsivää työtä tekevä työntekijä, joka oli lisäksi keskiviikkoamuisin tavattavissa Kyllön Päihdepalvelukeskuksessa. Tämä yhteistyö rikasti päivystyksen sekä liikkuvan terveysneuvonnan toimintaa ja paransi palvelua.

Vuonna 2015 saadun lahjoituksen turvin rekrytoitu sairaanhoitaja jatkoi Päihdepäivystyksen tiimissä. Lahjoittajan kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti ja uuden sairaanhoitajan resurssin avulla päivystystoimintaa pystyttiin toteuttamaan myös lomakausina. Sairaanhoitajan työnkuvaan kuului päihdepäivystyksessä työskentelyn lisäksi liikkuva terveysneuvontapalvelu Visiitti sekä nuorten aikuisten REITTI-ryhmän vastuuhenkilönä ja yhtenä ohjaajana toimiminen. Yhden sairaanhoitajan resurssin lisäyksellä olemme pystyneet syksystä 2015 lähtien tarjoamaan nuorille 18–29 -vuotiaille aikuisille ajanvarauksellista vastaanottoa hoidon tar-

peen arvioinnin lisäksi sekä omahoitajapalvelua. Kaksoisdiagnoosiasiakkaiden hoidon laatua parannettiin toimintavuonna lähes koko päihdepäivystyksen henkilökunnan osallistuessa päihdetyön ammattitutkintokoulutuskokonaisuuteen.

2.1.2. Korvaushoitotyöryhmä

Korvaushoitotyöryhmän keskeiset tehtävät ovat korvaushoidon tarpeen arviointi, päätös korvaushoidon aloittamisesta ja opioidiriippuvaisten henkilöiden korvaushoidon toteutus. Korvaushoitotyöryhmän haasteina olivat toimintavuotena edelleen kasvava asiakasmäärä, asiakkaiden nuori ikä ja uusien asiakkaiden vahva sidos huumemaailmaan sekä kasvava asunnotomuus ja samanaikaiset mielenterveys- ja päihdeongelmat.

Hyvän tiimityöskentelyn merkitys korostui sekä korvaushoitotyöryhmän tehtävissä että asiakasryhmän haasteellisuuden takia. Tiimityöskentely kehittyi edelleen tiimin ja esimiehen oman arvioinnin perusteella toimintavuoden aikana. Kehityksen taustalla nähtiin Yhteisöhoidon koulutuksen vaikutus sekä työryhmän vahva sitoutuminen tehtäviinsä. Tiimin jäsenistä kuudes työntekijä aloitti yhteisöhoidon koulutusprosessin marraskuussa 2016.

Korvaushoitotyöryhmän kehittämistavoitteita vuonna 2016 olivat yhteisöhoidon elementtien kuten asiakkaiden vertaistoiminnan ja pienryhmätoiminnan lisääminen sekä Korvaushoitokeskus. Korvaushoitotyöryhmän asiakkaat osallistuivat toimintavuonna uusien työntekijöiden sekä opiskelijoiden haastatteluihin ja toivat oman näkemyksensä rekrytointi- ja opiskelijavalintaprosesseihin. Korvaushoitiasiakkaille toteutui toimintavuoden aikana yksilöhoidon lisäksi useita ryhmiä, jotka sisälsivät vertaistukea, informaatiota, toimintaa, yhteisöhoidollisia elementtejä ja ryhmien sisällön suunnittelua. Yksilö ja ryhmähoitoa arvioitiin kuten Riippuvuus-kuntoutustyöryhmässä. Asiakkaiden vuorovaikutus, tasavertaisuus, osallisuus ja vastuunotto yhteisistä asioista lisääntyivät edelleen toimintavuoden aikana. Asiakkaat ottivat enemmän vastuuta yhteisössä omasta toiminnastaan, toisista asiakkaista sekä yhteisistä asioista. Myös asiakkaiden osallistuminen arjen toimintojen suunnitteluun ja toteutukseen lisääntyi. Asiakkaiden osallisuuden lisääntyminen näkyi työryhmän mukaan työntekijöiden ja asiakkaiden yhteistyön, vuorovaikutuksen sekä työrauhan parantumisena. Kotiannoksia saavien asiakkaiden määrä lisääntyi, joka merkitsee sitä, että useampi asiakas lopetti päihteiden ohikäytön ja asetti itselleen kuntoutumistavoitteen. Kuntouttavan korvaushoidon asiakkaiden kotiannosten määrä lisääntyi ja vähensi korvaushoitosuoritteiden määrää. Asiakkaiden kuntoutuminen mahdollisti myös lisääntyvässä määrin juhlapäivien kotiannokset. Yhteisöhoidon elementtien lisääminen korvaushoidon sisältöön jatkui ja asiakkaiden osallisuuden lisäämisen myönteiset vaikutukset olivat helposti nähtävissä. Korvaushoitotyöryhmä järjesti korvaushoitokoulutusta sidosryhmien tilauksesta.

OK-hanke (Opioidikorvaushoidossa olevien sosiaalisen osallisuuden vahvistamisen ESR-kehittämishanke 2016 - 2019) käynnistyi huhtikuussa 2016. Hankkeen osatoteuttajia ovat A-klinikkasäätiö (Helsinki, Tampere), Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos (THL), Helsingin Diakonissalaitoksen Hoiva Oy, Tukikohta ry, Seurakuntaopisto ja Sovatek-säätiö.

Hankkeen tavoitteet ovat: 1) korvaushoidossa olevien sosiaalista osallisuutta ja työelämävalmiuksia lisäävien toimintamallien sekä vertaistytön muotojen kartoittaminen valtakunnallisella tasolla, 2) toimiviksi osoittautuneiden hyvien käytäntöjen ja osallisuutta vahvistavien työmuotojen kuvaaminen sekä niitä koskevan tiedon jakaminen korvaushoidon toimijoiden kesken, 3) asiakkaiden osallisuuden ja työelämävalmiuksien lisääntyminen, 4) kokemusasiantuntijatoiminnan ja koulutuksen kehittäminen, 5) korvaushoidon asiakkaita, osallisuutta lisäävien toimintamalleja ja vertaistoimintaa koskevan tiedon lisääntyminen

Toimintavuonna hankkeen aloituslomakkeita täyttäneitä hankekehittäjiä oli 34, joista 10-15 toimi aktiivisesti. Valtakunnallisiin hankekokouksiin osallistui 3-9 hankekehittäjää Jyväskyläs-

tä. Opioidikorvaushoidon verkostopäivillä Sovatek-säätiön hankkeella oli oma työpaja, jossa 2 hankekehittäjäasiakasta oli mukana suunnittelussa ja toteutuksessa. Kokemusasiantuntija-koulutuksen suunnittelussa oli mukana 7 hankekehittäjää ja koulutukseen valittiin haastattelun perusteella 10 henkilöä. Hankekehittäjien kokoukset olivat 2 viikon välein ja osallistujia oli 5-15 henkilöä. Työskentelyä ammattilaisten rinnalla lisättiin korvaushoidon eri vaiheissa, koulutustilaisuuksissa, ryhmissä, asiakas- ja verkostotapaamisissa, uusien työntekijöiden –ja opiskelijoiden rekrytoinnissa, erilaisissa toiminnan suunnittelupäivissä. Vertaisena toimiminen lisääntyi.

2.1.3. Riippuvuuskuntoutustyöryhmä

Riippuvuuskuntoutustyöryhmä tuotti päihteiden käyttäjien, ongelmapelaajien ja muiden riippuvuusongelmaisten jatkohoito- ja avokuntoutuspalveluita. Työryhmän palvelut sisälsivät toimintavuonna yksilö-, pari- ja perhetyötä sekä erilaisia ryhmä- ja kurssiohjelmia sekä tutkimuspalveluita. Etenkin lastensuojeluasiakkaiden osalta työssä painottui pitkäkestoiset terapeutit hoitosuhteet ja lausuntojen laatiminen ja tarvittaessa kotikäynnit. Vuonna 2016 huumeasiakkaiden määrän kasvu näkyi työryhmän asiakkaiden moniongelmaisuuksien lisääntymisenä, joka johti pidempään hoitosuhteisiin ja laajempaan verkostoyhteistyöhön eri toimijoiden kanssa. Samanaikaiset päihde- ja mielenterveysongelmat olivat yleisiä.

Riippuvuuskuntoutustyöryhmän kehittämistyön kärjet vuonna 2016 olivat: palvelujen laadun arvioinnin kehittäminen, asiakaslähtöisyyden toteutuminen, päivitetyn rattiseurantaohjelman käyttöönotto sekä perhekeskeisten työmuotojen kehittäminen edelleen. Iltaavastanottoa jatkettiin edelleen hyvien kokemusten vuoksi. Moniongelmaisten ja useamman diagnoosin omaavien asiakkaiden kuntouttavan työn kehittämistarpeet hoitopolkujen joustavuuden parantamistavoitteet johtivat Riippuvuuskuntoutustyöryhmän sekä Päihdepäivystyksen yhdistymiseen 1.9.2016 Riippuvuustyöryhmäksi.

Perhekeskeisen työmuodon kehittämisen yhteydessä Lapset puheeksi koulutusta ryhdyttiin toimintavuonna järjestämään päihdepalveluiden työntekijöille. Työmenetelmään koulututtaneet sosiaalityöntekijä Päivi Nikko ja sairaanhoitaja Krista Ritamies-Veijalainen toimivat kouluttajina. Jyväskylänpäihdepalveluiden työntekijät saavat kyseisen koulutuksen vuosien 2016 ja 2017 aikana. Arjen hallinnan arviointilomaketta kokeiltiin tutkimusasiakkailta vuonna 2015 ja vuonna 2016 lomakkeen käyttöä laajennettiin eri kurssi- ja ryhmäohjelmiin sekä yksilöasiakkaiden kuntoutuksen tueksi. Yksilö- ja ryhmäkuntoutuksen laadun arviointia toteutettiin Mirax ohjelmaan liitetyillä kyselyillä, jotka kerättiin kaikista toteutuneista ryhmistä sekä päättyneistä yksilökuntoutuksista ja yli vuodenvaihteen 2016 - 2017 jatkuneista yksilökuntoutuksista. Kuntouttavissa hoidoissa seurattiin hoidon tavoitteiden toteutumista ja ryhmäohjelmissa ryhmiin osallistumista. Kokemusasiantuntijoiden osallistuminen työryhmän suunnitteluiltaisiin lisäsi asiakaslähtöisyyttä työryhmän työn suunnittelussa ja arvioinnissa. Rattiohjelma päivitettiin toimintavuonna mutta työryhmien yhdistyminen edellyttää uuden ohjelman arvioimista osin uudelleen vuonna 2017.

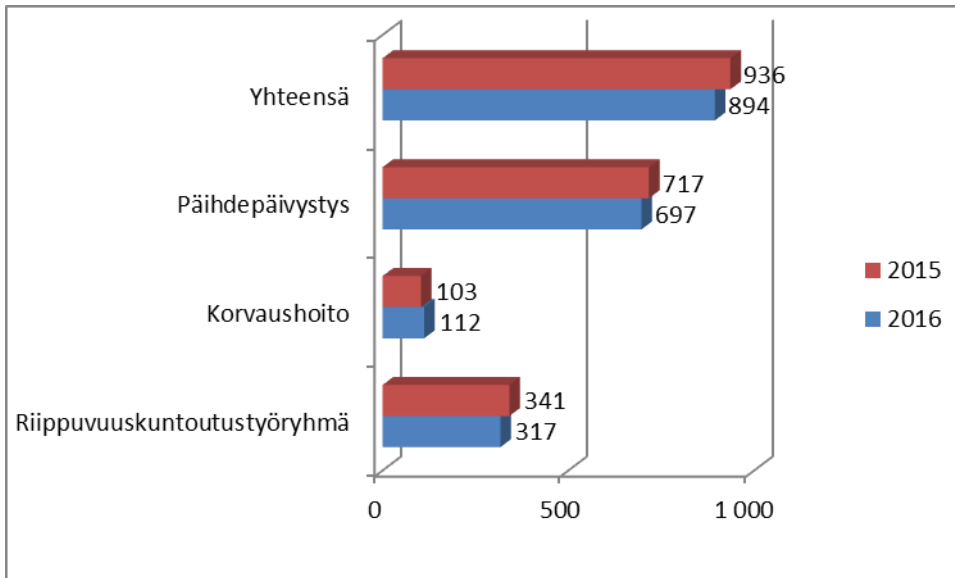
2.1.4. Avohoidon tilastoja

Päihteiden sekakäyttö oli päihdehoitoihin hakeutuneilla asiakkailla edelleen hyvin tavanomaista. Mikäli kuntoutujalla oli myös huumeiden käyttöä, hän kirjautui asiakastietojärjestelmässä huumeasiakkaaksi, vaikka hänellä saattoi samanaikaisesti olla myös alkoholin haitallista käyttöä. Myös opioidiriippuvaisten korvaushoidossa olevilla asiakkailla oli ongelmallista alkoholin käyttöä, osalla jopa vieroitushoitoa vaativaa ongelmakäyttöä. Myös lääkkeiden päihdekäyttö on lisääntynyt huomattavasti viime vuosina.

Vuonna 2016 Arviointi- ja kuntoutuspalveluyksikössä oli yhteensä 894 eri asiakasta (taulukko 1), joka oli 4,5 % vähemmän kuin vuonna 2015 (936 eri asiakasta). Päihdepäivystykseen ha-

keutui tai ohjattiin päihdehoitajan toimesta yhteensä 697 eri asiakasta, joka oli 2,8 % vähemmän kuin vuonna 2015 (717). Riippuvuuskuntoutustyöryhmän hoidossa oli yhteensä 317 eri asiakasta, joka oli 7,0 % vähemmän kuin vuonna 2015 (341). Korvaushoitotyöryhmän asiakkaiden määrä oli 112 eri asiakasta, joka oli 8,7 € enemmän kuin vuonna 2015 (103).

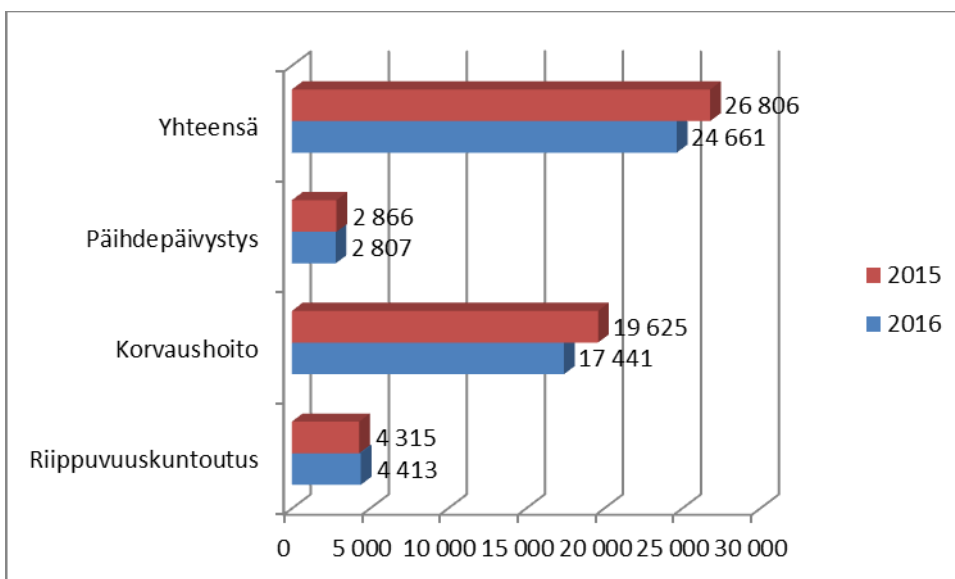
Taulukko 1: Avohoidon asiakkaiden lukumäärä työryhmittäin vuosina 2015 ja 2016

Huumeiden käyttö samanaikaisesti korvaushoidon kanssa johti monen kohdalla hoidon päätymiseen terveysriskien takia. Toisaalta yhä useampi lopetti suunnitellusti korvaushoitonsa ja siirtyi korvaushoitolääkkeettömään kuntouttavaan avohoitoon. Näistä seikoista johtuen korvaushoidossa samanaikaisesti toimintavuoden aikana oli korkeintaan 72 henkilöä.

Arviointi- ja kuntoutuspalveluyksikön eri työryhmien suoritelmäärät vaihtelivat selvästi toiminnan luonteesta ja henkilöstöresurssista johtuen. Vuonna 2016 suoritteita tehtiin Päihdepäivystyksessä 2 807 (taulukko 2), joka oli 2,1 % vähemmän kuin vuonna 2015 (2 866 suoritteita). Riippuvuuskuntoutustyöryhmässä tehtiin 4 413 suoritteita, joka oli 2,3 € enemmän kuin vuonna 2015 (4 315). Korvaushoidossa suoritteita syntyi eniten 17 441, joka oli 11,1 € vähemmän kuin vuonna 2015 (19 625).

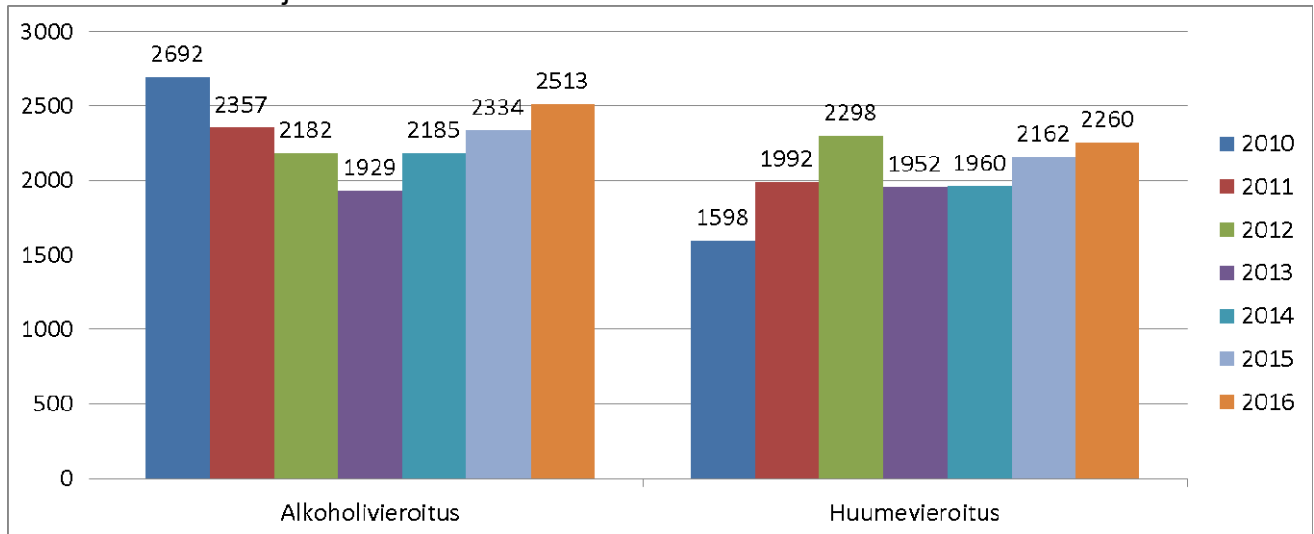
Taulukko 2: Avohoidon suoritelmäärä työryhmittäin vuosina 2015 ja 2016

2.2. Hoitopalveluyksikkö

Vuonna 2016 hoitopalvelut muodostuivat vieroitushoito-osastosta sekä huumevieroituksesta. Hoitovuorokausien määrä kasvoi 6,2 % edelliseen vuoteen verrattuna. Osastoilla toteutui yhteensä 4 773 hoitovuorokautta. (taulukko 3). Lastensuojeluasiakkaiden määrä päihdepalveluissa on pysynyt korkealla tasolla. Hoitopalveluissa hoidettujen asiakkaiden jatkohoito toteutuu useimmiten sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalveluissa sekä päihdehuollon erityispalvelujen avo- tai laitospalveluissa. Osastohoitojen jälkeen asiakkaat pystyvät useimmiten palaamaan itsenäiseen tai tuettuun asumiseen. Suurella osalla on myös pidempikestoisen avo- tai laitospalveluun jatkohoitoa tarvetta.

Taulukko 3. Osastojen hoitovuorokaudet 2010–2016.

Henkilöstön vastuun tasapuoliseen jakamiseen kiinnitettiin huomiota tiimityötä sekä työn kuvia selkiyttämällä. Tiimivastaavien työnjohto- ja esimiestutkinto oppisopimuskoulutuksena päättyi keväällä 2016. Päihdepalveluista koulutukseen osallistui kaksi hoitopalvelujen tiimivastaavaa. Keväällä 2016 alkoi Sovatek-säätiön ja seurakuntaopiston järjestämä päihdetyön ammattitutkinnon koulutus. Ammattitutkinto painottui kognitiivisen psykoterapian perusteisiin päihdetyössä. Kaksivuotiseen koulutukseen osallistui hoitopalveluista viisi sairaanhoitajaa ja yksi hoitaja. Koulutuksen tarkoituksena on kasvattaa osastojen kaksoisdiagnoosi kykyisyyttä. Sisäistä koulutusta lääkähoidosta ja riippuvuudesta jatkettiin vuonna 2016 mm. verkossa tapahtuvalla koulutuksella. Huumevieroitusosastolla sekä vieroitushoito-osastolla henkilöstöllä olivat omat työnohjauksensa. Osastonhoitaja osallistui yksilö työnohjaukseen. Työnohjaus oli tarkoitettu henkilöstölle ammatillisen kehittymisen ja työssä jaksamisen tueksi. Työntekijöiden työssä jaksamista ja harrastustoimintaa tuettiin kulttuuri- ja liikuntaseteleiden avulla. Vuonna 2016 hoitopalveluissa ei ollut suunniteltuja sulkuaikoja, joten päihdepalvelujen osastohoitoja oli saatavilla ympäri vuoden. Tämän mahdollisti vuonna 2015 yksityishenkilöltä saatu lahjoitus lomasijaisten palkkaamiseksi seuraaville vuosille.

Hoitopalveluyksikössä työskenteli vuonna 2016 osastonhoitaja, 2 tiimivastaavaa/sh, 10 sairaanhoitajaa, 5 hoitajaa, osa-aikainen sosiaalityöntekijä, osastonlääkäri sekä kaksi osa-aikaista lääkärinä.

2.2.2. Vieroitushoito-osasto

Vieroitushoito-osastolla on kahdeksan hoitopaikkaa. Osastolla tapahtuvien lääkkeitä sekä sekakäyttäjien vieroitusten tarve on lisääntynyt huomattavasti vuoden 2016 aikana. Osastolla on varattuna alkoholi ja sekakäyttäjien vieroitukseen kuusi hoitopaikkaa ja kaksi hoitopaikkaa lää-

kevieroituksiin. Vieroitushoitojen lisäksi osastolla jatkettiin työ- ja toimintakyvyn arviointitutkimuksia yhdessä riippuvuuskuntoutustyöryhmän kanssa. Arviointi- ja tutkimusjakson kesto on 5 – 14 vuorokautta. Akuuttien vieroitusoireiden hoidon lisäksi hoitoon sisältyi tarvittaessa palveluohjaus. Potilailla on ollut myös mahdollisuus osallistua AA-ryhmiin, keskusteluryhmiin sekä akupunktiohoitoihin. Vieroitushoidon kesto oli vuonna 2016 keskimäärin 4,9 vuorokautta. Vuonna 2016 toteutui 427 hoitopaketa ja edellisvuonna 405. Hoitovuorokausia toteutui 2 513 ja edellisvuonna 2343. Hoitovuorokausien määrä kasvoi 7.7 %

2.2.3. Huumevieroitusosasto

Huumevieroitusosastolla on seitsemän hoitopaikkaa. Osastolle on muodostunut lähes pysyvä jono. Liikkuva konsultaatiopalvelu on lisännyt huumevieroituksia sekä korvaushoidon aloituksia muualta suomesta tuleville potilaille. Vieroitushoitojen lisäksi osastolla toteutetaan opioidiriippuvaisten korvaus- ja ylläpito-hoidon tarpeen arviointi- ja aloitusjaksoja. Hoitovuorokausia toteutui 2260 ja edellisvuonna 2163. Hoitovuorokausien määrä kasvoi 4.5 %. Hoitopaketa oli 139 ja edellisvuonna 148. Osastolla oli yksi hoitopaikka joensuulaisille, joka oli lähes jatkuvassa käytössä. Osaston keskimääräinen hoitoaika oli 15.3 vuorokautta.

2.3. Työvalmennus ja moniammatillinen yksilövalmennus

Työvalmennuksen toimialueella tehtiin vuoden 2016 aikana johtamisjärjestelmän muutos, jonka seurauksena työvalmennuksen toimialue jakaantui kahden esimiehen johdettavaksi. Valmennuspäällikkö vastaa työvalmennuksen palvelujen kehittämisestä ja organisoinnista, sekä toimii työvalmentajien esimiehenä. Yksilövalmennuksen ja moniammatillisen yksilövalmennuksen toimialueen johtaminen ja kehittäminen siirtyi tehtävään valitulle kuntoutuspäällikölle, joka toimii myös yksilövalmentajien esimiehenä. Työvalmennuksen tuotannollisen toiminnan organisoinnista ja yksiköissä toteutettavasta työtoiminnasta vastaa tuotantopäällikkö. Työvalmennusyksikössä työskenteli toimintakauden aikana 17 työvalmentajaa ja 12 yksilövalmentajaa.

Työvalmennusta toteutettiin kolmella eri tontilla 14 eri valmennusyksikössä. Loppuvuodesta 2016 tehtiin päätös Kankitien kiinteistön irtisanomisesta ja alustavien suunnitelmien mukaisesti työvalmennusyksiköt siirtyvät Sorastajantie 4 tiloihin vuoden 2017 aikana. Vuoden 2016 loppupuolella tehtiin myös päätös Korpilahden Paatti kirpputorin kiinteistön vuokrasopimuksen irtisanomisesta. Päätös toiminnan jatkamisesta Korpilahdella tehdään vuoden 2017 alkupuolella.

2.3.1. Moniammatillinen yksilövalmennus

Vuoden 2016 aikana Sovatek säätiö halusi tehostaa asiakkaiden joustavampaa ohjautumista eri palveluihin. Tarkoitusta varten vuonna 2015 perustetun tulotiimin toimintaa kehitettiin vuoden 2016 aikana. Tavoitteena oli, että kaikki Sovatek –säätiön työvalmennuspalveluihin tulevat asiakkaat ohjataan yksiköihin tulotiimin kautta. Tulotiimille avattiin oma palvelunumero, jonka ideana oli, että yhteen numeroon soittamalla asiakas ohjataan mahdollisimman joustavasti haluamaansa palveluun. Toimintavuoden aikana tulotiimin toimintaa arvioitiin kriittisesti ja asiakasohjautuvuuden prosessia kehitettiin yhdessä palvelujen tilaajan kanssa.

Palveluohjausyksikön tehtävänä on asiakkaiden palvelutarpeen arviointi ja ohjaus toimintakykyä ja työllistymistä edistäviin työvalmennuspalveluihin. Asiakkaat tulevat palveluohjaukseen pääosin Jyväskylän te -toimiston, Jyväskylän työvoiman palvelukeskuksen tai kuntien sosiaalitoimien ohjaamina. Moniammatillinen työryhmän tarkoituksena on tukea sellaisten valmentajien etenemistä valmennuksessa, jotka tarvitsevat jotain tunnistettua erityistä tukea edetäkseen valmennuksessa.

Moniammatillisessa työryhmässä työskenteli kuntoutoutuspäällikkö/psykologi, työterveyshoitaja/kuntoutuksenohjaaja, opinto-ohjaaja, toimintaterapeutti, sosionomi, sosiaalityöntekijä, lähihoitaja, kuntoutuksenohjaaja, erityiskasvattaja, psykiatrian ja päihdelääketieteen erikoislääkäri, kaksi palveluohjaajaa ja työelämäasiantuntija.

Vuoden 2016 toiminnassa korostui asiakkaiden palvelutarpeiden entistä tarkempi kartoittaminen. Asiakkaiden toimintakyvyn arviointia ja kuntoutustarpeiden tunnistamista kehitettiin Kunnolla Töihin hankkeen avulla. Hanke päättyi vuoden 2016 lopussa ja hankkeen tuloksina säätiön työvalmennuspalvelujen mahdollisuudet moniammatillisessa arviointityössä paranivat oleellisesti. ”Arvion Mekin Ansaitsemme” hankkeen perustana oleva VAT –järjestelmä täydentää asiakkaiden moniammatillisen arvioinnin keinovalikoimaa ja näin molempien hankkeiden tulokset loivat hyvän perustan asiakkaiden moniammatilliseen arviointityöhön. Moniammatillisen työryhmän työskentelyyn pystyttiin hankerahoituksen avulla lisäämään myös lääkärin työpanosta, joka tehosti asiakastyön osuvuutta ja tuloksellisuutta. Moniammatillinen työryhmä pystyi tekemään paremmin työ- ja toimintakykyarvioita ja vuoden aikana kehitettiin myös moniammatillisen työryhmän työskentelyä suhteessa työvalmennusyksiköihin, asiakkaiden verkostoihin ja palveluja ostaviin tahoihin.

Palkkatukityöllistettyjen määrä laski vuoden aikana jonkin verran johtuen osin te -hallinnon linjauksista, mutta osin myös siitä, että loppuvuodesta aloitettiin varautuminen tilaajan linjamuutoksiin vuoden 2017 palvelujen ostoissa. Kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden määrää yritettiin palvelujen ostajan toiveiden mukaan nostaa, mutta asiakkaiden ohjautuminen tavoittemäärien mukaisesti ei toteutunut. Tästä syystä toimintavuoden aikana jouduttiin arvioimaan uudelleen palveluohjauksen, yksilöllisen tuen ja työvalmennuksen toteuttamista. Vaikka valmentautujamäärät laskivat, niin valmentautujien kuntoutukselliset tarpeet lisääntyivät ja ne tunnistettiin paremmin.

2.3.3. Työvalmennus

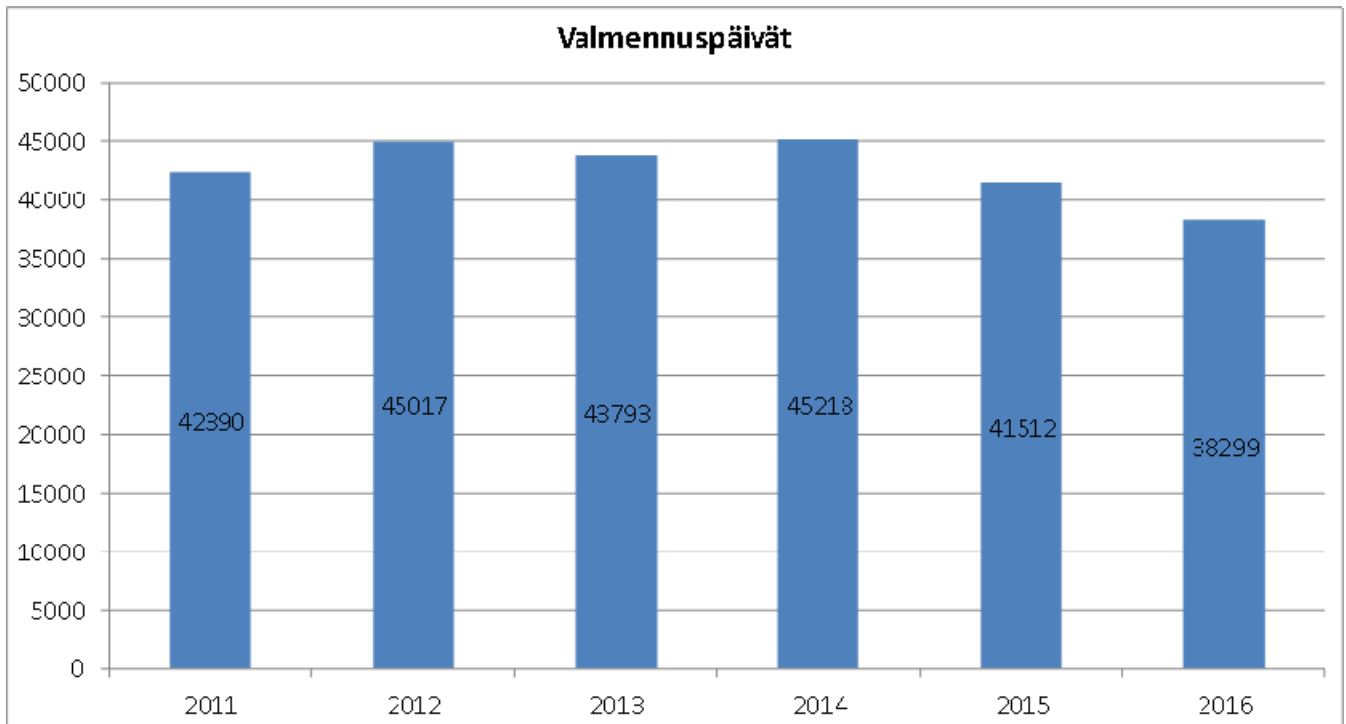
Työvalmennusta toteutettiin kolmessa eri toimipisteessä neljässätoista työvalmennusyksikössä: Jyväskylässä toimi EkoRaksa, Kiinteistöhoito, Kierrätyskauppa, Vuokraamo Satumaa, Verhoomo, Kutomo, Kirjansitomo, Ompelimo, Kokoonpano, Autokorjaamo, Polkupyöräkorjaamo, Media (graafiset mediapalvelut) siivous sekä Korpilahdella EkoCenter Paatti-kirppis. Valmennusyksiköissä toteutettava tuotannollinen työ pohjautui pääasiassa yritysten ja julkisen sektorin kanssa tehtyihin alihankinta- ja yhteistyösopimuksiin. Kauppojen pääasiallinen asiakaskunta muodostui yksityisistä kuluttaja-asiakkaista.

Työvalmennusyksikkö jakaantui kahteen tiimiin: Soratiimiin ja Kankitiimiin. Tiimivastaavana toimi työvalmentaja Soratiimissä ja Kankitiimiä johdettiin esimiesten toimesta. Korpilahden yksikkö toimi osana vuoden 2016 lopulla päättynyttä ELY -keskuksen rahoittamaa Tekemään hanketta.

Työvalmennuksessa painottui entistä enemmän valmentautujan laaja-alainen työ- ja toimintakykyä tukeva kuntouttava valmennus. Työvalmennuksen dokumentointia ja raportointia kehitettiin vuonna 2015 käyttöönotetun VAT –järjestelmän avulla. ”Arvion Mekin Ansaitsemme” ESR rahoitteen projektin rahoituksella käyttöön otettu VAT- järjestelmä toimi työvalmentajien päivittäisen valmennustyön sähköisenä työkaluna. VAT – järjestelmään kirjattiin kaikki Sovatek säätiön asiakkaat ja työvalmentajat kirjasiivat päivittäin järjestelmään valmentautujan työajan, sekä työmaapäiväkirjaan päivittäiset työtehtävät. VAT – järjestelmän käyttöä harjoiteltiin yhdessä koko valmentavaa työtä tekevän henkilöstön kanssa ja järjestelmä toimii myös työvalmennuksen määrällisen ja laadullisen toiminnan raportoinnin ja asiakkaiden arvioinnin pohjana. ”Arvion Mekin Ansaitsemme” projekti jatkuu vielä vuoden 2017 ajan.

Työvalmennuksessa toteutui vuonna 2016 yhteensä 38299 valmennuspäivää (taulukko 4). Ei-palkkaperusteisten valmentautujien osalta valmennuspäivien määrässä oli laskua edellisiin vuosiin verrattuna johtuen sosiaalihuoltolain mukaisten valmentautujien poissaolopäivien määrästä ja kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden määrän jäämisestä alle tavoitteen. Kuntouttavan työtoimintaa tuotettiin 8 805 päivää ja sosiaalihuoltolain mukaista palvelua tuotettiin 8 033 päivää. Palkkaperusteisten valmentautujien valmennuspäivien määrä laski myös hie-man sopimuksen tavoitteesta, ollen toimintavuonna 11070 valmennuspäivää.

Taulukko 4. Työvalmennuspäivät yhteensä 2011–2016.

Vuoden 2016 valmentautujamäärän laskuun vaikutti myös se, ettei kuntouttavaan työtoimintaan ohjautunut asiakkaita sopimuksessa sovittua määrää. Palkkatuella työskenteli kuukausittain keskimäärin 47 eri henkilöä. Sosiaalihuoltolain mukaisessa työtoiminnassa oli 62 henkilöä kuukausittain. Työkokeilussa oli keskimäärin 27 henkilöä kuukaudessa, kuntouttavassa työtoiminnassa keskimäärin 71 henkilöä kuukaudessa ja oppisopimuskoulutuksessa 12 henkilöä. Kelan ammatillisen kuntoutuksen palveluissa (mielenterveyskuntoutujien työhönvalmennus ja työhönvalmennus) oli vuonna 2016 yhdeksän asiakasta.

Säätiön eri yksiköissä oli työvalmennuspalveluissa vuoden 2016 aikana kuukausittain keskimäärin 219 henkilöä. Toimintavuoden aikana säätiön eri yksiköissä työskenteli yhteensä 364 eri henkilöä.

Vuoden 2016 ostopalvelusopimuksessa siirryttiin sosiaalihuoltolain mukaisen valmennuksen osalta ns. suoriteperusteiseen laskutukseen, jonka seurauksena valmennuksen taloudellinen tulos heikkeni huomattavasti. Palvelujen tilaaja korvasi sosiaalihuoltolain mukaisessa valmennuksessa olevista henkilöistä vain läsnäolopäivät.

Erilaisissa kuntouttavissa ja vahvasti valmentautujan toimintakykyä tukevissa valmennuspalveluissa olevien valmentautujien määrä on kasvanut merkittävästi edellisvuosiin verrattuna. Suurinta kasvu on ollut kuntouttavan työtoiminnan asiakkaissa. Työkokeilijoiden ja palkkatuki työntekijöiden määrä on laskenut huomattavasti aiempiin vuosiin verrattuna.

3. Joensuun tulosalue

Vuosi 2016 oli Joensuun tulosalueen kuudes ja viimeinen toimintavuosi. Toiminta-alue pysyi kertomusvuonna maantieteellisesti ennallaan, mutta toimintojen sisältöjä ja hoitoprosessien jatkumoa kehitettiin edelleen. Ensimmäisten toimintavuosien kaltainen raju asiakasmäärän kokonaiskasvu tasaantui ja toiminnan painopiste siirtyi edelleen vahvemmin avopalvelujen suuntaan. Joensuun kaupungin kanssa solmitun ostopalvelusopimuksen päättyminen toi oman haasteen toimintojen suunnitteluun ja kehittämiseen. Alkuvuonna valmistauduttiin päihdepalvelujen kilpailutukseen ja loppuvuonna odoteltiin ensin kilpailutuksen tulosta ja sitten lopullista tietoa päihdepalvelujen tulevaisuudesta. Tieto palvelutoiminnan jatkumisesta Siun sotessa, Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveystalouden kuntayhtymässä ja koko henkilöstön siirtymisestä liikkeenluovutuksella saatiin vasta joulukuun alkuun.

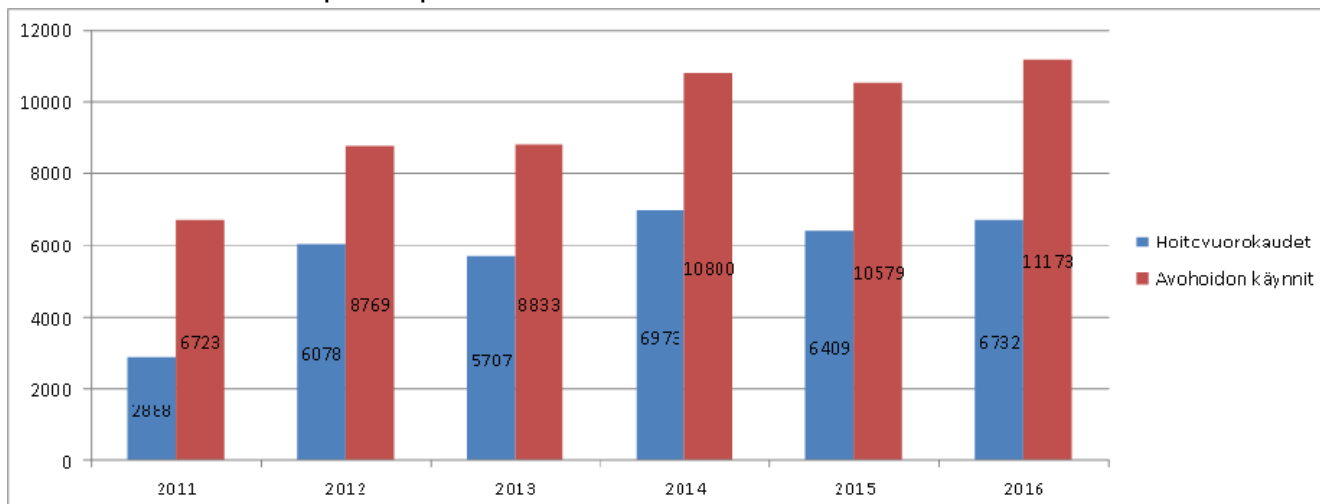
Joensuun tulosalueella työskenteli vuonna 2016 35 toimihenkilöä. Psykiatrin työpanosta ositettiin palvelua täydentämään sekä paikan päällä toteutettuina vastaanottoina ja konsultointeina että videovälitteisesti kaksi kertaa kuussa. Joensuun päihdepalvelukeskuksen toiminnot jakaantuvat kuuteen työryhmään, jotka toimivat kahden palvelupäällikön johdolla. Työryhmillä on säännölliset viikoittaiset kokoukset ja koulutussuunnitelman mukaan toteutettavat kehittämisspäivät, joihin osallistuu palvelupäällikkö sekä tarpeen mukaan aluejohtaja ja toimitusjohtaja.

Vuoden 2015 lopulla alkanut, Seurakuntaopiston järjestämä kaksoisdiagnoosi-verkostokoulutus jatkui vuoden 2016 loppuun asti sisältäen päihdetyön ammattitutkinnon. Koulutusprosessissa huomioitiin koko työyhteisön osallistaminen järjestämällä kaksi seminaaripäivää aiheeseen liittyen. Lisäksi Sovatek - säätiö jatkoi yhtäaikaisten mielenterveys- ja päihdeongelmien hoitoon liittyvää koulutusta lokakuussa 2016 päihdepsykiatri Pekka Laineen toteuttamana. Koulutuspäivään osallistui koko henkilöstö. Yksittäisillä työntekijöillä oli toimintavuoden aikana omaa ammattiosaamista täydentävää koulutusta yhdessä laaditun suunnitelman mukaisesti. Työnohjausta järjestettiin yksilö- ja ryhmätyönohjauksena ammatillisen kehittymisen ja työssä jaksamisen tueksi. Koko henkilöstön työssä jaksamista ja harrastustoimintaa tuettiin kulttuuri- ja liikuntaseteleiden sekä kuukausittaisen tyhy-arvonnan avulla. Henkilöstön yhteinen pikkujoulu järjestettiin 9.12. yhteisen ruokailun ja teatterin merkeissä.

Sovatek-säätiön edustajat toimivat aktiivisesti Päihdetyön verkostoitujat – ryhmässä, Marak (moniammatillinen riskinarviointi) työryhmässä ja yhdyskuntaseuraamusviraston vetämässä ASO-työryhmässä. Juuan vankila osti kaksi päihdeettömään elämään vapautumisen jälkeen valmentavaa kurssia päihdepalvelukeskukselta. Sovatek-säätiö osallistui erilaisiin oppilaitosten ja ehkäisevän päihdetyön tapahtumiin jakamalla tietoa ja näkökulmaa päihde- ja riippuvuusongelmiin. Läheisten ryhmää toteutettiin kertomusvuonna yhdessä seurakunnan kanssa.

Sovatek-säätiön ensimmäisten toimintavuosien aikana tapahtunut voimakas kasvu avopalvelujen asiakasmäärässä tasaantui hieman vuoden 2016 aikana. Avopalvelujen osalta tilastoihin kirjattiin 11173 käyntiä ja 866 asiakasta (vuonna 2015 10579 käyntiä ja 858 asiakasta). Sovatek-säätiön omien laitospalvelujen käyttö säilyi suurin piirtein edellisen vuoden tasolla, vieroitussosastolla ja kuntoutusyhteisössä hoitovuorokausia kertyi yhteensä 4400 (vuonna 2015 4385 vrk.). Jyväskylän huumevieroitussosaston käyttö lisääntyi edellisestä vuodesta, hoitovuorokausia kertyi 273 (vuonna 2015 194 vrk.). Huumevieroitussosaston aktiivinen käyttö kertoo myös korvaushoitopotilaiden määrän kasvusta. Ulkopuoliset laituskuntoutusjaksot lisääntyivät edellisen vuoden tasosta. Ulkopuolisia laitovuorokausia oli kertomusvuonna 2059 vuorokautta (vuonna 2015 1830 vrk.). Asiakkaiden määrä laituskuntoutuksessa pysyi ennallaan eli kuntoutusjaksojen kestot pitenivät kertomusvuonna.

Taulukko 5. Joensuun päihdepalvelut 2011–2016

3.1. Avohoitopalvelut

Joensuun päihdepalvelukeskuksen avohoitopalveluita tuotti vuonna 2016 neljä työryhmää: päivystys- ja hoidontarpeen arviointi-, korvaushoito- ja avokuntoutustyöryhmä sekä sosiaalisen kuntoutuksen työryhmä. Lisäksi terveysneuvonnan (Vinkki) toteuttaminen kuului avohoitopalveluihin.

Päivystystyöryhmään kuului kolme sairaanhoitajaa ja yksi lähihoitaja. Päihdepalvelukeskuksen lääkäri oli työryhmän tukena maanantaista perjantaihin.

Päivystyksen roolia ja päivystyspuhelimien kautta tapahtuvaa ohjausta ja neuvontaa on edelleen vahvistettu turvaamaan asiakkaan hoidontarpeen arviointi asiakkaiden tarpeita vastaviksi. Toiminnassa on painotettu mielenterveys- ja päihdeongelmien tasavertaista ja samanaikaista huomioimista. Enon terveysasemalla jatkui kerran kuukaudessa toteutettu päihdesairaanhoitajan vastaanotto sisältäen ajanvarausvastaanottoa ja asiantuntijakonsultointia terveysaseman työntekijöiden kanssa. Samalla periaatteella aloitettiin helmikuussa 2016 päihdesairaanhoitajan vastaanotto Rantakylän hyvinvointiasemalla kerran viikossa toteutettuna.

Joensuun keskustassa toimivan terveysneuvontapisteen Vinkin toiminta oli Joensuun päihdepalvelukeskuksen työntekijöiden vastuulla myös vuonna 2016. Toimitilat ja Vinkissä jaettava materiaali tulivat Joensuun kaupungilta. Terveysneuvontapisteen oli auki kaksi tuntia viikossa. Toiminta toteutettiin työparityöskentelynä. Terveysneuvontakäyntejä toteutui 254, mikä on 37 käyntiä vähemmän kuin vuonna 2015.

Korvaushoitotyöryhmässä toimi kolme sairaanhoitajaa. Korvaushoitoa toteutettiin seitsemänä päivänä viikossa siten, että viikonloppuisin toiminta oli supistettu pelkkään lääkkeenjakoon. Korvaushoitolääkkeet jakoi viikonloppuisin vieroitusyksikön työntekijä. Korvaushoidon aloitukset toteutettiin edelleen Jyväskylän huumevieroitusosastolla, jonne asiakas siirtyy päihdepäivystyksen sekä korvaushoitotyöryhmän ja lääkärin tekemän hoidontarpeen arvion perusteella. Jokaiselle korvaushoitoasiakkaalle on nimetty omahoitaja. Asiakkaiden vointia arvioidaan vastaanottokäynneillä sekä päihdepalvelukeskuksen lääkärin kanssa kahdesti viikossa kokoontuvassa työryhmässä. Jokaiselle asiakkaalle on tehty kuntoutussuunnitelma, jota arvioidaan sekä asiakkaan että lääkärin kanssa vähintään puolivuositin. Lisäksi korvaushoitotyöryhmällä on mahdollisuus lääkärin päivystyksellisiin konsultaatioihin.

Korvaushoidossa olevien asiakkaiden hoidon lisäksi korvaushoitotyöryhmä toteuttaa korvaushoidon aloitukseen jonossa olevien asiakkaiden tapaamiset. Edellisenä vuonna opiskelijatyönä suunniteltua ryhmämuotoista toimintaa toteutettiin edelleen alkuvuodesta 2016. Avoin ryhmä kokoontui kymmenen(10) kertaa.

Syksyllä 2016 lähes puolet korvaushoitoasiakkaista siirtyi Joensuun kaupungin toteuttamaan korvaushoitoon. Asiakkaiden siirto keskeytettiin tulevan palveluntuottajan vaihdoksen vuoksi. Loppuvuonna korvaushoitoasiakkaiden hoidossa keskityttiin lääkehoitoon ja uusiin korvaushoidon aloituksiin.

Polikliinista avokuntoutusta toteutettiin viiden työntekijän työryhmän voimin. Työryhmään kuului kaksi sairaanhoitajaa, kaksi lähihoitajaa ja sosiaaliohjaaja. Asiakaskunta oli hyvin monipuolinen. Kaikki työntekijät tekivät pääasiassa yksilötyöskentelyä hieman eri asiakasryhmien kanssa. Yksi sairaanhoitaja vastasi päihde- ja ajokortti seurantaan liittyvistä velvoitekäynneistä ja prosessin organisoinnista. Yksi sairaanhoitaja keskittyi pääasiassa toiminnallisiin riippuvuuksiin (ongelmapelaaminen) ja sosiaaliohjaajan asiakaskunnassa on ollut paljon kaksoisdiagnoosin omaavia asiakkaita. Toinen lähihoitaja työskenteli pääasiassa huumeasiakkaiden kanssa ja toinen työstä hoitoonohjattujen asiakkaiden kanssa. Avokuntoutuksen lähihoitaja toimi myös yhtenä päivänä viikossa Nuorten palvelukeskuksella asiakastyössä alaikäisten asiakkaiden parissa yhteistyössä lastensuojelun kanssa. Kiinteää yhteistyötä tehtiin myös Rikosseuraamustoimiston kanssa vapautuvien vankien asioissa. Polikliinisen avokuntoutuksen osalta asiakaskäynnit kasvoivat edellisestä vuodesta (tammi-marraskuu) 1501 käynnistä 2037 käyntiin, lisäystä noin 35 %. Joulukuu kuitenkin tasoitti kokonaiskäyntejä henkilöstön vuosilomien takia. Avokuntoutushoitosuhteita jouduttiin ajamaan alas vuosilomien takia jo joulukuun alussa, koska tuolloin oli odotettavissa työsuhteiden päättyminen vuoden lopussa.

Joensuun päihdepalvelukeskuksen Taitopaja on toteuttanut Joensuun kaupungille kuntouttavaa työtoimintaa kuluvan vuoden aikana. Taitopajalla toimi kevään aikana sosiaaliohjaaja, työtoiminnan ohjaaja ja yksi palkkatuella palkattu työntekijä. Kevään aikana Joensuun kaupunki supisti ostoja siten, että toukokuun alusta astui voimaan uusi sopimus, jossa Sovateksäitiö sitoutui järjestämään kuntouttavaa työtoimintaa vähintään kahdeksalle (8) asiakkaalle 1-3 päivänä viikossa kiinteällä kuukausihinnalla. Asiakkaita oli todellisuudessa kuukausittain 10-12. Taitopajan toiminta jouduttiin ajamaan alas marraskuun loppuun mennessä Sovateksäitiön toiminnan loppumisen takia.

3.2. Laitoshoitopalvelut

Joensuun päihdepalvelukeskuksen vieroitushoitoyksikön toimintaa on edelleen kehitetty vastaamaan monipäihdeongelmaisten palvelutarpeisiin. Yhdeksänpaikkainen yksikkö hoitaa alkoholikatkaisut sekä lääke- ja huumevieroitukset, mikäli päihdepalvelukeskuksen lääkäri arvioi yksikön soveltuvaksi vieroitusjakson toteuttamiseen. Haasteellisemmat lääke- ja huumevieroitusjaksot toteutetaan edelleen Jyväskylän huumevieroitusosastolla. Lisäksi vieroitushoitoyksikössä toteutetaan korvaushoitoasiakkaiden tarvitsemat hoidontehostamisjaksot. Erilaisien katkaisu- ja vieroitushoitajaksojen pituudet vaihtelivat muutamasta vuorokaudesta kolmeen viikkoon.

Vieroitushoitoyksikössä toteutettavan hoidon tavoitteena on päihdekierteen katkaisu, vieroitustoireiden lievittäminen ja hoito sekä muutostyöskentelyyn motivointi. Hoitajakson aikana arvioidaan jatkohoidon tarvetta ja tehdään jatkohoitosuunnitelmaa mahdollista päihdekuntoutusta varten. Osastolla työskenteli kaksi sairaanhoitajaa ja seitsemän lähihoitajaa, joista yksi on osa-aikaeläkkeellä (50% työajasta). Lääkäri kävi osastolla päivittäin. Vieroitusyksikön henkilöstölle järjestettiin sisäisenä koulutuksena huumeasiakkaan hoitoon liittyvää koulutusta, millä haluttiin vahvistaa osaamista monipäihdeongelmaisten hoidossa.

Kuntoutusyhteisö on tuottanut laitoskuntoutusta edellisvuosien tapaan. Asiakaspaiikkoja yhteisössä on ollut 8 paikkaa. Toiminnassa tehtiin vuoden aikana muutosta henkilöstön tehtävänkuvissa. Kolme työntekijää vastasi kahdessa vuorossa yhteisön arjesta ja yksilötyöskentelystä ja kaksi työntekijään otti vastuulleen kuntoutusryhmien ohjaamisen. Ryhmän ohjaajat vastasivat myös avoryhmien ohjauksesta.

3.3. Yhteenveto kuuden toimintavuoden ajasta

Kuuden toimintavuoden aikana Sovatek-säätiön Joensuun tulosyksikkö kasvoi ja kehittyi monipuolista ja moniammatillista hoitoa ja kuntoutusta tarjoavaksi päihdepalvelukokonaisuudeksi. Hoitopolut ja asiakkaiden saumaton siirtyminen palvelusta toiseen hioutuivat toiminta-aikana jatkuvasti työryhmien yhteistoiminnan ja palveluprosessien kehittyessä. Henkilöstön yhteiset koulutusprosessit ja työn jatkuva kehittäminen mahdollistivat asiakaslähtöisen toimintatavan, josta asiakaskyselyissä tuli paljon positiivista palautetta. Henkilöstön valmius työskennellä monidiagnoosiasiakkaiden kanssa parani määrätietoisesta kouluttautumisesta myötä.

Avohoitopainotteisuus päihdepalveluissa toteutui Joensuun kaupungin eli palvelun tilaajan alkuperäisen tilauksen mukaisesti. Avohoitopalvelujen osuus ja asiakasmäärät kasvoivat koko toimintakauden ajan. Avopalvelujen sisältöjä monipuolistettiin ja Sovatek-säätiön toiminta-ajatuksen mukaisesti sosiaalisen kuntoutuksen osuutta lisättiin kiinteäksi osaksi palvelutoimintaa.

Kehittämistyö, erityisesti samanaikaisen mielenterveys- ja päihdehäiriön hoitamiseen liittyvien käytäntöjen osalta, jäi vielä kesken. Siun sotelle siirtyi 1.1.2017 liikkeenluovutuksessa kehittämiskykyinen ja ammatillisesti osaava henkilöstö, jolla on paljon annettavaa uudelle maakunnalliselle organisaatiolle. Yhteinen kuuden vuoden matka on hionut päihdepalvelukeskuksen henkilöstön aidosti moniammatilliseksi ja monipuolista osaamistaan hyödyntäväksi kokonaisuudeksi, joka toimii asiakaslähtöisesti alati muuttuvassa toimintaympäristössä.

4. Järjestölähtöisen toiminnan tulosalue

Sovatek-säätiö on ollut aktiivinen toimija kansalaisyhteiskunnan tukemisessa ja on tuonut asiantuntemuksensa järjestösektorin käyttöön. Vuosi 2016 oli toinen, jonka aikana toimittiin vertais- ja vapaaehtoistoiminnan kehittämisen osalta kohdennetulla toiminta-avustuksella. Emme saaneet täysin hakemaamme rahoitusta, joten osa järjestövuostuajohtajan työpanoksesta käytettiin muissa RAY-avusteisissa toiminnoissa sekä Etsivän nuorisotyön ja Sauma starttipajan esimiehenä.

Vapaaehtoistoiminnan ja vertaistuen kehittämiseen suunnatun toiminnan päätavoite on Sovatek-säätiön palvelutoiminnan/ tavoitettavien asiakasryhmien nivoutuminen yhteiskuntaan ja osallisuuden lisääminen yhteistyössä verkoston ja yhteistyötahojen kanssa sekä vertaistuki-toiminnan kasvattaminen. Tämä on määritelty järjestölähtöisen toiminnan ytimeksi.

Sovatek-säätiö on ollut mukana Tyynelän kehittämiskeskuksen ja Kuopion Seudun päihdepalvelusäätiön kanssa toteutetussa kehittämissyhteistyössä. Tavoitteena on ollut koota toimijoiden taustalla olevia järjestöjä yhteisten teemojen ympärille sekä toisaalta lisätä toimijoiden henkilökuntien yhteistyötä. Konkreetti esimerkki järjestöjen yhteistyöstä on päihdeseminaari, joka järjestettiin neljännen kerran. Yhteistyösopimus JAMKin kanssa mahdollisti seminaarin toteuttamisen heidän tiloissaan korvauksetta sekä päivien näyttämisen verkossa ja verkkotalennuksen. Toisena uutena yhteistyökumppanina oli A-kiltojen liitto. Seminaarin toisen päivän iltapäivä oli samalla A-kiltaseminaari.

Sovatek-säätiö oli mukana valtakunnallisessa mielenterveys- ja päihdetoimijoiden kehittämissyhteistyössä sekä ehkäisevän päihdetyön verkostoissa. Konkreettisia muotoja ovat toiminta Päihdetyön valtakunnallisessa yhteistyöryhmässä sekä THL:n koordinoimassa päihde- ja mielenterveystoimijoiden verkostossa. Paikallisella tasolla on kartoitettu Joensuussa ja Jyväskylässä vertais- ja vapaaehtoistoiminnan sektorilla toimivia järjestöjä sekä luotu pohjaa uusille toimintamuodoille. Selkeä konkreettinen esimerkki omalle asiakaskunnalle on ollut Jyväskylässä työvalmennusasiakkaille suunnatun kehittäjäasiakastoiminnan vakiinnuttaminen.

4.1. Nuorten ongelmallisen pelaamisen tunnistaminen ja tukimuotojen kehittäminen - Pelituki

Pelituki hankkeena päätettiin keväällä 2016. Hankkeen tavoitteena oli kehittää yhdessä lasten ja nuorten sekä heitä kohtaavien aikuisten kanssa lasten ja nuorten arkeen ja kehitykseen sopivaa tukea ongelmalliseen pelaamiseen. Toiminnan jatkuessa kohdennetulla toiminta-avustuksella Pelituki nimenä säilyi, mutta toiminta ulotettiin kaiken ikäisiin ja resurssit vähenivät noin puoleen. Pelituessa toimii nyt kolme päätoimista työntekijää.

Pelituen päämääränä on kehittää pelihaittojen ehkäisyä ja hoitoa Keski- ja Itä-Suomessa. Käytännössä Pelituki tuottaa ja välittää tietoa pelaamisesta ja kehittää lähinnä verkostoyhteistyön keinoin tukea ongelmallisen pelaamisen tunnistamiseen ja ehkäisyyn. Pelituki tekee aktiivisesti alueellista ja valtakunnallista yhteistyötä pelihaittatoimijoiden kanssa ja on mukana valtakunnallisessa Rahapelihaittojen viestintäverkostossa.

Toiminta-alueena on edelleen Keski- ja Itä-Suomi ja kohderyhminä ovat sosiaali-, terveys- ja kasvatustalon ammattilaiset, järjestötoimijat sekä pelaajat ja heidän läheisensä. Sovatek toteuttaa Pelitukea yhteistyössä Kehittämiskeskus Tyynelän ja Kuopion kriisikeskuksen kanssa. Työntekijävaihdokset ja toiminnan uudelleen organisointi hidastivat toimintaa vuonna 2016, mutta erilaisia koulutustilaisuuksia toteutui yhteensä 72 ja näissä tapahtumissa oli osallistujia 1409.

Toiminta on saanut näkyvyyttä mm. lehtijuttujen kautta sekä verkkosivuilla ja toiminnan Facebook- sivuston kautta.

4.2. Huumekuntoutujien vertaistoimintakeskus Asema 78

Vertaistoimintakeskus tarjoaa korvaushoidossa oleville asiakkaille mahdollisuuden viettää aikaa turvallisesti päihteettömässä ympäristössä kodin ulkopuolella. Arjen toiminta **Asema 78:lla** on monipuolistunut. Asema on tullut osalle arjen hallintaa tulevaksi paikaksi ilman suu-rempiä tavoitteita. Toisille se on antanut mahdollisuuden tavoitteellisempiin toimintakykyä edistäviin tehtäviin ja aktiviteetteihin. Ryhmätoiminnat Asemalla ovat lisääntyneet. Oppilaitosyhteistyön myötä asiakkaiden kanssa tehdyt projektit ovat lisääntyneet. Kävijöillä tieto ja tunne siitä, että koko ajan on enemmän tavoitteellista, haastavampaa toimintaa, innostaa käymään enemmän. Jyväskylän ammattikorkeakoulun eri alan opiskelijoiden kanssa on toteutettu hyvinvointiprojekti kahdesti.

Yhteistyö Sovatekin sisällä korvaushoitotyöryhmään on tiivistynyt tavoitteiden mukaisesti.. Asiakkaiden kokemuksia Aseman toimintaan on tutkittu opinnäytetöissä. Niiden perusteella voidaan todeta, että Asemalla on suuri merkitys asiakkaiden arjessa ja heillä asiakkailla on vahva luottamus yhteisön toimintaan. Asiakkaat arvioivat että heidän itsevarmuus on kasvanut ja sosiaalisten taidot ovat parantuneet. Lisäksi he ovat saaneet Aseman kautta (päihteetöntä) ystäviä.

Hankkeen hakuprosessin yhteydessä esitettiin tavoitteina kohderyhmän osallisuuden lisääntymistä ja huume kuntoutujien integroitumista yhteiskuntaan. Kävijä - ja käyntimäärien lisääntyminen sekä kävijöiden lisääntynyt aktiivisuus omien toimintojen kehittämisessä ovat tästä esimerkkejä. Asema on tukenut asiakkaita kuntouttavaan työtoimintaan ja kokemusasiantuntija koulutuksiin.

Yhteiskuntaan integroitumisesta ja huume kuntoutujiin liittyvän leiman vähenemisestä on esimerkki nykyinen toimipaikka ja sen sopeutuminen lähiympäristöön. Aseman työntekijöille ja asiakkaille on kerrottu, että olemme hyvä vuokralainen. Aikana, jolloin Nimby- ilmiöstä puhutaan, tämä on hyvä tilanne ja rohkaiseva esimerkki miten huume kuntoutujille suunnattu toiminta voi nivoutua hyvin yhteisöön. Asemalla kävi kertomusvuonna 75 eri henkilöä ja käyntien määrä oli 2200.

4.3. Nuorten matalankynnyksen palveluiden kehittäminen

Nuorten matalankynnyksen palveluiden kehittäminen koskee jo olemassa olevien palveluiden, Sauma-starttipajan ja etsivän työn, kehittämistä. Toiminnat ovat olleet lokakuusta 2012 alkaen järjestölähtöisellä tulosalueella.

Sauma-starttipajatoiminnan osalta 2016 oli toinen vuosi, jolloin meillä oli toinen työntekijä puolet työajasta hankkeessa Sauman ulkopuolella. Asiakasmäärä säilyi ennallaan, mutta työ oli tämän johdosta haastavampaa Pitkällä tähtäimellä vajaat resurssit vaikuttavat hankaloittavasti toimintaan. Toiminnan rahoitus perustuu keskeisesti OKM:n avustukseen. Tärkeitä muistettavia asioita Sauman työssä ovat yhteistyöverkoston vahvistaminen, toiminnasta tiedottaminen ja yhteistyömahdollisuuksien kartoittaminen laajemmin alueellisesti.

Yhteistyö Etsivän työn sekä päihdepalvelujen kanssa on tärkeää. Sauman asiakasryhmässä päihteiden käyttö on yksi arkeen sitoutumista hankaloittava tekijä. Sovatekin sisäisen yhteistyön kautta nuorille on löytynyt heidän kannaltaan toimivimmat sijoittumispaikat. Lisäksi muun sisäisen yhteistyön kautta nuoria on toimintatavoitteiden mukaisesti voitu tukea ja tarjota heille monipuolisempaa tukea. 2016 vuoden loppupuolella suunniteltiin muutoksia työvalmen-

nuksen toimintaan ja Sauman työntekijät ovat olleet tässä kehittämistyössä aktiivisesti mukana.

Vuonna 2016 Sauma-starttipajassa oli 18 nuorta, joista naisia 4 ja 14 miehiä. Keskimääräinen valmennusjakson pituus oli hieman yli kuusi kuukautta.

Sauma, Etsivän työ ja Päihdepäivystyksen toteuttivat vuoden 2016 ajan erityisesti päihdepäivystyksen kautta tulleeille nuorille Reitti- ryhmän. Alun kiinnostuksen jälkeen osallistumisen into laantui ja ryhmä lopetettiin vuoden lopussa. Reitti- ryhmästä ohjautui asiakkaita Etsivään työhön. Suunnitteilla on nuorten ohjaamista vastaavanlaisiin muiden toimijoiden toteuttamiin ryhmiin.

Sovatekin etsivässä työssä yhteistyö Sovatek-säätiön päihdepalveluiden ja työpajojen, Rikosseuraamuslaitoksen, sosiaalitoimen ja eri asumispalveluiden kanssa on ollut tiivistä. Etsivällä työllä on Jyväskylässä jo vahva jalansija.

Sovatek- säätiön Päihdepalvelujen kanssa yhteistyötä tiivistettiin edelleen. Toinen Etsivän työn ohjaajista tekee pysyvästi yhden työpäivän viikossa Päihdepalvelujen päihdepäivystyksessä ja terveysneuvontapalvelussa.

Työparitoiminta muiden toimijoiden kanssa, kuten esimerkiksi sosiaalitoimen, päihdetyöntekijöiden, asukasisännöitsijöiden, kanssa on puolin ja toisin osoittautunut erittäin toimivaksi ja asiakkaita parhaiten palvelevaksi. Tarvittaessa tehdään eri toimijoiden kanssa yhteistyössä kotikäyntejä ja kohdataan asiakkaita siellä, minne heidän on helpoin tulla.

Etsivässä työssä oli toimintavuonna 163 nuorta. Edellisenä vuonna heitä oli 166 ja vuonna 2014 kohdattiin 118 nuorta. Viime vuosi oli hyvin vertailukelpoinen, onnistunut nuorten saavuttamisen näkökulmasta, koska toiminnassa oli vähemmän resursseja lähes neljän kuukauden ajan.

5. Talous

Sovatek- säätiön tilikautta 2016 leimasi sopimukselliset muutokset, mitkä vaikuttivat erityisesti työvalmennustoimialan talouteen. Ne olivat valitettavia sikäli, että työvalmennuksen sopimusohjauksellinen suunnittelu muuttui lähes kokonaan tilikauden aikana. Tähän liittyi yli 15 vuotta kestänyt palvelujen sopimuksellisen tuottamistavan osittainen muutos laskutusperusteiseksi suoritetuotannoksi. Se hankaloitti taloudenpitoa ja johti mm. lomautuksiin tilikauden lopulla.

Päihdepalvelujen oleellisin muutos oli Joensuun yksikön sopimustoiminnan päättyminen vuodenvaihteessa 2016-2017. Se leikkaa Sovatekin kuluvan vuoden kokonaisvolyymista noin 30 %. Jyväskylän päihdepalveluissa palveluja tuotettiin suoriteperusteisesti päihdepalvelujen lakiin perustuvaa kysyntää vastaten. Tämä johti myös sopimustavoitteen n. 7 % ylitykseen.

Toiminnan volyyymi pysytteli jokseenkin vuoden 2015 tasolla ollen 10,8 MEUR. Toimintatulos oli 71 696 euroa alijäämäinen, mikä vähensi oman pääoman osuuden 1,7 MEUR taseesta alle 10 %:iin. Lyhyen aikavälin maksuvalmius oli jokseenkin edellistilikauden päätösajankohdan tasolla. Rahat ja saamiset oli 1,2 kertaiset lyhytaikaiseen velkaa nähden. Alijäämän ja investointien myötä likvidit varat vähenivät noin 300 000 euroa vuoden takaisesta.

Kokonaisuutena arvioiden säätiön kannattavuutta voi pitää päättyneen tilikauden osalta välttävänä. Lähinnä talouden ennakoimattomuudesta johtuen edellisvuosien positiivinen tuloskehitys katkesi. Tehdyillä toimenpiteillä ja loppuvuoden sopimusjärjestelyjen avulla päädyttiin kuitenkin selkeästi parempaan lopputulokseen kuin mitä vielä syksyllä 2016 ennakoitiin.

TULOSLASKELMA	2016	2015	2014	2013	2012
VARSAISEN TOIMINNAN TUOTOT	10 792 096	10 746 697	10 546 045	10 527 124	10 736 358
VARSAISEN TOIMINNAN KULUT					
HENKILÖSTÖKULUT	-7 723 187	-7 450 151	-7 558 297	-7 741 415	-8 037 966
TOIMITILAVUOKRAT	-1 171 648	-1 126 752	-1 114 542	-1 148 096	-1 115 602
MUUT KULUT	-1 954 744	-1 870 951	-1 768 660	-1 540 717	-1 670 026
TOIMINTAKULUT YHTEENSÄ	-10 849 579	-10 447 854	-10 441 499	-10 430 228	-10 823 594
POISTOT	-118 796	-79 374	-68 431	-30 823	-22 241
KÄYTTÖTALOUDEN JÄÄMÄ (+/-)	-176 280	219 469	36 115	66 073	-109 477
RAHOITUS- JA SATUNNAISERÄT	-13 936	-7 961	-14 753	-11 998	-15 067
VARAUSTEN MUUTOS	118 520	-108 504	-17 094	-69 904	30 572
TUOTTOJÄÄMÄ	-71 696	103 004	4 267	-15 829	-93 973

Sovatek-säätiön säännönmukaiset toimintatuotot kertyvät edellisvuosien tapaan kahdeksasta eri kokonaisuudesta. Näistä päihdepalvelujen toimintaa rahoitettiin Keski-Suomen sairaanhoitopiiriin sekä Joensuun kaupungin ostopalvelusopimustuotoilla. Näiden suhteellinen osuus oli 57 % säätiön 10 789 000 euron kokonaistuotoista. Työvalmennuksessa Jyväskylän kaupungin sopimustuotot vähenivät maksuperusteisesti n. 5 %. Myös tuotannon liikevaihdossa oli jokseenkin samansuuruinen vähennys. Liikevaihtoa kertyi 890 000 euroa. Palkkatukityöllistämisenä oli lievä kohennus edellisvuoteen, mikä johdosta palkkatukea kertyi n. 10 % enemmän. Tukityöllistettyjä oli kuukausittain keskim. 56 henkilöä kun vuotta aikaisemmin

heitä oli 49. Tosin tilikaudella 2013 heitä oli liki kaksinkertainen määrä (89 hlöä). Muita sääntöjen mukaisia tuottoja kertyi projekti- ja hanketoiminnasta, kuntoutuspalveluista ja koulutuspalveluista n. 800 000 euroa, mikä oli 10 % edellisvuotta vähemmän.

Toiminnan kokonaistuotto ylitti 2 % ja menot 3,4 % budjetoidun tason. Ennakoimattomiin sopimusmuutoksiin nähden toiminnan suunnitelmallisuus toteutui kohtuullisen tasapainoisesti.

Palkat ja sosiaalikulut olivat 7,7 miljoonaa euroa, missä kasvua 3,4 %. Menot ylittivät palkka- ja budjetinreilun prosenttiyksikön verran. Toimihenkilöstön henkilötyövuosia toteutui edellisvuoden tavoin 138.

Sovatek-säätiön toimipaikkojen määrä väheni Pajatien ja Tallilantien yksiköiden muuton seurauksen kuuteen. Toimitiloja säätiöllä oli vuoden 2016 lopussa 8664 neliometriä, joiden keskimääräinen neliövuokra oli 12 €. Koko tilikauden aikana vuokramenoja kertyi budjetoidusti noin 1,17 miljoonaa euroa.

Toiminnan muita kuluja oli reilut 1,9 miljoonaa euroa, mistä ostettujen palvelujen osuus reilu kolmannes. Arvonlisäverollisen liiketoiminnan 76 % myyntikate kattoi kiinteitä menoja 676 000 euroa. Ensisijaisesti työvalmennuksen tilainvestoinneista johtuen toiminnan muut kulut olivat vajaat 4 % budjetoitua suuremmat.

Taseeseen aktivoitujen pitkäaikaisten menojen arvo säilyi jokseenkin ennallaan 280 000 eurossa. Remonttien taseaktivointien lisäystä kompensoi vanhentuneen käyttöomaisuuden poistokirjaukset. Niitä kirjattiin yhteensä vajaat 119 000 euroa.

Säätiön velka on käytännössä kokonaan lyhytaikaista, lähinnä lomapalkkavelasta johtuvaa. Velan osuus on $\frac{3}{4}$ taseen loppusummasta, mutta pitkäaikaista velkaa on jäljellä ainoastaan Efficapotilastietojärjestelmän hankinnasta 52 000 euroa.

Säätiön likvidein varojen maksuvalmius heikkeni liki kolmanneksen, mutta saamisten rahoitusasema säilyi jokseenkin ennallaan. Kuitenkin rahoitustilannetta voi pitää toiminnan laajuuteen nähden korkeintaan tyydyttävänä. Se on ollut myös säätiön historian keskeisin talouden ongelmakohta.